

# Onvoltooid toekomstende tijd

**H**oe zullen de volgende generaties over ons, de 21e eeuwse economen, gaan oordelen? Worden we straks de effectivo's die erin slaagden een mondiale depressie te keren met onorthodoxe maatregelen zoals de kwantitatieve verruiming en de negatieve reële rentevoeten die kenmerkend zijn voor de zeven magere jaren die achter ons liggen? Worden we de libero's die een terugval met protectionisme voorkwamen ofschoon de wereldhandel significant vertraagde en het vertrouwen in werkende markten steeds verder erodeerde? Worden we de ontkenner van de mondiale groeiproblemen (ongelijkheid, opwarming, overbevolking)? Worden we de jaargang die na aanvankelijke twijfel de robotisering omarmde en zo toch nog met vroegpensioen kon? Of zullen we de generatie blijken te zijn die er niet in slaagde onze medelanders te overtuigen van de noodzaak om te komen tot Churchills Verenigde Staten van Europa?

De antwoorden op deze vragen hangen, anders dan wat u misschien zult denken, niet af van de keuzes of voortgang die wij als professie maken. De beperkingen van de economie zijn altijd groter dan haar ambities. Economen zijn belangrijk, maar kunnen er vaak alleen maar het beste van maken. Onze wereld verandert voortdurend en binnen die geheel eigen dynamiek leggen economen hun steentjes in de stroom.

Uiteindelijk is het oordeel over wat we waren en wat we hebben bereikt louter afhankelijk van de visies die economische geschiedkundigen over minimaal een kwart eeuw zullen ontwikkelen. Die visies hangen niet alleen af van de dan geldende condities van tijd en plaats, maar ook van de professionele ontsluiting van bronnen en de comparatieve analyse daarvan. Opiniemakers, beleidmakers en praatjesmakers denken vaak de waarheid in pacht te hebben. Het verloop van de tijd opent andere perspectieven en is dikwijls ontzuenderend.

Een voorbeeld ter verheldering. Ruwweg een kwart eeuw geleden ontwikkelde zich een nieuwe passie onder het denkende deel van Den Haag: het inzicht groeide dat de Nederlandse economie steeds sterker gehinderd werd door



**PETER VAN BERGEIJK**

Hoogleraar aan de  
Erasmus Universiteit Rotterdam

gebrekkige werking van de goeder- en dienstenmarkten. Die passie vond haar weerslag niet alleen in verruimde winkelsluitingstijden, de Mededingingswet en de Autoriteit Consument en Markten, maar ook in reactie daarop in het curriculum van de economische faculteiten van ons land. De metafoor die dit alles destijds inspireerde was die van Nederland als kartelparadijs (De Jong, 1992). Het kartelparadijs nestelde zich in ons collectieve geheugen: Google geeft 2730 hits op 'Nederland+kartelparadijs'. Velen namen deze metafoor serieus en benadrukten in nationale en internationale discussies het unieke feit dat Nederland kartels van een ministeriele goedkeuring voorzien had en dat er zelfs een register van deze concurr

rentiebeperkende afspraken bestond (Van Gent, 1996). Recent onderzoek toont echter aan dat de Nederlandse situatie destijds bepaald niet uniek was – er bestonden namelijk heel wat kartelparadijzen met kartelregisters in de naoorlogse periode (Fellman en Shanahan, 2016). De boodschap van dit voorbeeld is niet dat de beleidsanalyse die welvaartswinst van betere marktwerking in het vooruitzicht stelde, verkeerd was. Mijn punt is louter dat het beeld van Nederland als uniek kartelparadijs geen stand houdt tegen de achtergrond van wat we nu weten. Het oordeel over wat de marktmafia destijds bereikte, komt daardoor genuanceerder te liggen.

De conclusie die ik aan deze revisie van onze nationale economische geschiedenis verbind, is eerder hoopgevend dan nihilistisch. De basis voor de toekomst leggen we in het hier en nu. Het is moeilijk om dat hier en nu altijd voldoende objectief te zien.

Toekomstige generaties zullen het altijd beter weten, maar op die wijsheid kunnen we niet wachten.

## LITERATUUR

Fellman, S. en M. Shanahan (red.) (2016) *Regulating competition: cartel registers in the twentieth-century world*. Londen: Routledge.

Gent, C. van (1996) *New Dutch competition policy: a revolution with revolutionaries*. Rotterdam: OCFEB, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Jong, H.W. de (1992) Het kartelparadijs: de punten van bezwaar. *ESB*, 77(3878), 923–927.